

sosednjih dežel kupovati. Turšice in ječmena se še največ pridelata. Dalmatinska vina so izvrstna. Oljka daje obilo dobrega olja za kupčijo v tuje dežele. Rudnin ima malo, najmanj med vsemi avstrijskimi deželami. Sol bi se lahko pridelala več. Ljudje se pečajo najbolj s tesianjem ladij. Promet je po morji in po suhem zelo živahen, posebno s turškimi deželami in Črnogoro. Izvažajo se domači pridelki: vino, olje, sladko ovčje (sadje), volna, neustrojene kože, ribe, nasoljeno suho meso, žganje in morska sol.

Dalmacija je razdeljena na 12 okrajnih glavarstev, a najvišja upravna gosposka v deželi je c. kr. namestnija v Zadru.

Glavno mesto dalmatinskega kraljestva je Zadar, ki šteje 8000 prebivalcev. Druga važnejša mesta so: Nin, z rimskimi starinami; Beligrad (Zara vecchia); Pag, Rab, Šibenik, prelepo zidano mesto na strmih gričih; Skradin, Knin, Sinj, Splet, največje mesto v Dalmaciji z 12.000 prebivalci; Trogir s stolno cerkvijo, ki je najlepša izmed vseh dalmatinskih cerkvá; Kliš, Hvar na otoku Hvaru; Vis, na otoku Visu, ki posebno sloví po bitki na morji 1866. l.; Korčula na otoku Korčuli; Dubrovnik poleg morja z zelo starinskimi zidavami; Kotor sredi visocih golih hribov; Budva i. t. d. (Vsa ta mesta poiščite na zemljevidu, ako ga imate pri rokah.)

Dalmatinci so izvrstni pomorščaki, ker večidel živé le na morji. Po vsem širokem svetu, kjer koli se najde kako morje, najdeš gotovo tudi kacega Dalmatinca na morskej ladiji. Mnogi so užé prepotovali Ameriko, Kalifornijo, Egipet i. t. d.; nekateri so tudi ostali v tujem svetu, ter so našli ondu srečo in bogastvo, a večina jih potuje le sem ter tjà, ker jim je brodarstvo jedini zaslužek, od katerega se živé. Vendar se skoraj vsaki najrajše vrne v svoje domače zavetje, v svojo lepo Dalmacijo, polno oljk, sladkih smokev, pomoranč in vsega, kar nam dajejo topli kraji zemeljskega raja.

Dalmatinci in Dalmatinke se oblačijo navadno v domačo volneno tkanino: možki nosijo tako imenovano rudečo volneno haljo (jopič) do pasú ali pa súrino do kolen, moder telovnik in modre, volnene ozke hlače. Na nogah nosijo večidel pletene opanke, a na glavi rudečo kapo (fes). Ženske so zelo priprosto oblečene v bele ali modre lahke suknje, ali pa v volnene suknje z oprsnikom. Tudi ženske nosijo opánčice (nekateré tudi čizme), a na glavi imajo rudečo kapo ali bel robec.

Lisica puščavnica.

(Basen, iz Ruskega preložil A. R.)

Prišla je lisica iz daljnih pustínj. Ugleda petelina na visocem drevesi ter mu reče: „o milo dete moje, petelinček! Sediš na visocem drevesi ter misliš nedobre, grešne misli. Petelini koráčite široko in gojite pregreho ostudnega napuha. Stópi doli, milo dete moje, doli na zemljo in izpokôri se! Prišla sem iz daljnih pustínj; nijsem ní pila ni jedla in mnogo težav sem pretrpela zaradi tebe, milo dete moje, samo, da te izpovém.“ „O mati moja, lisica! nijsem se postil, nijsem molil; pridi drugôč.“ „Milo dete moje, petelinček! če tudi se nijsi postil, nijsi molil, vendar pojdi se pokorít, da ne umerješ v grehah. Pridi bliže na zemljo; odpuščeno ti bode, gorák pojdeš v nebesko kraljestvo.“

Petelin težki greh začuti na svojej duši, razkesá in razjoka se ter začne stopati z veje na vejo in poslednjič zletí na zemljo. Lisica priskoči, zgrabi petelina z ostrimi parklji, pogleda ga z divjimi očmi, zaskrtne z ostrimi zobmi, ter ga hoče požreti živega, kakor hudodelca. Petelin zaječí lisici: „Moja mati moja, lisica! Medéna usta, sladke besede, dobrikavi tvoj jezik! Oprostiš me greha, kadar mi požreš telo!“ „Nij mi drago tvoje telo ni tvoja pisana obléka; a drago mi je, maščevati neko sovraštvo. Ali še pómniš? Prišla sem bila h kmetu in hotela pojesti pišče; a ti, zlosréčnik! sedél si na visocih gredéh, zakričál si z velikim glasom, z nogama zateptál in s kriloma zaplopotál; potem so kure zaráhtale, gosí zagogotále, psi zalajali, žrebci zarezgetáli, krave zarukále. Zaslišali so možje in žene; prigrmele so babe z oméli in možje s sekirami ter me hoteli ubiti za pišče. In ti, hudobnež! da bi zdaj še ostal živ?“ „Mati moja, lisica!“ reče petelin, „včera j so me bili pozvali mej cerkvéne pevce, hvalili so me po vsej cerkvi, rekoč: dober mladenič, izvrsten, zna čítati in lep ima glas! — Ali bi ne mogel jaz tebe, mati moja, lisica! s prošnjo spraviti k cerkóvníku za pekaríco? Dohodki so velíki: dajali bodo mehkega kruha, sladkih povitíc, velíkih poprtníkov, masla, jajec in sírotke.“ Preslepíti se dá lisica takim besedam ter malo oslabí petelinu s parklji. A petelin se jej izruje, vzletí na visoko drevo ter zapoje z velikim glasom: „draga gospá pekaríca, bodi zdrava! Ali imaš velíke dohodke? Ali so sladke povitíce? Grbo si bajé si zlomila, noséč poprtníke!“

Lisica otide v gozd, bridko plakáje: „kar živim na zemlji, še nijsem slišala take sramote. Tako je, kadar pridejo petelini za cerkvéne pevce a lisice za pekaríce.“

Mati pri zibeli.

(Glej denašnje muzikalno prilogo.)

Ajaj, ajaj ljubček moj!
Dete trudno si nicoj;
Ajaj, ajaj, dete moje:
Ziblje mati ino poje.

Pridi, pridi grlica,
Boš mi dete zibala,
Dete moje mehko spalo,
In ne bode se jokalo.

Zunaj lepo jagnjiče,
Jagnje lepo belo je;
Jagnje bode priskakljalo,
Moje dete pozibalo.

Lepe rožice cvetó,
Belo ino pisano;
Jutre bova zgodaj vstala
Bova lepe rožice brala.

Priletite angeljci,
Vi nebeški družejí;
Bote dete mi varvali,
Njemu sladko spanje dali.

Kadar pridno dete spí,
Ljubi Bog nad njim bedí,
Kadar dete tiho aja,
Bog mu sladke sanje daja.

Ajaj, ajaj, detece,
In ne žali matere!
K sebi te ne bodem djala,
Bog ne daj, da b' te zaspala.

A. M. Slomšek.